

Reservat i Västerås stift – för natur och människa

Vi nyttjar och bevarar naturresurser i tre län

*Kyrkan har i Sverige en mång-
hundraårig tradition av att äga
mark. Tidigt i den svenska kristna
historien skänkte bonde-
befolkningen mark till kyrkan för
att ge möjlighet till prästernas
försörjning.*

Detta gäller även Västerås stift, som till ytan är landets tredje största och omfattar hela Västmanlands och Dalarnas län samt norra delen av Örebro län.

Åkrar och ängar, som för länge sedan skänkts för prästernas odling och boskapshållning, och skogar för jakt och vedhållning utgör idag de så kallade Prästlönetillgångarna. En av stiftets uppgifter är att förvalta dessa. För detta ändamål bildades Västerås stift Skog AB 2004 och sedan 1 januari 2006 förvaltar vi Prästlönetillgångarna i Västerås stift.

Stiftet äger sammanlagt nästan 50 000 hektar skog som vi 15 anställda på Västerås stift Skog AB förvaltar enligt en tydlig policy:

- Vi uppfyller kraven i certifieringsstandarden för ett miljöanpassat, socialt ansvarstagande och ekonomiskt livskraftigt skogsbruk.

Erik Ling, VD och stiftsjägmästare

Jens Brorsson, jägmästare med ansvar för miljö, kvalitet, värdering, jakt och fiske.

- Gentemot kunder och omvärld ska vårt arbete kännetecknas av hög och jämn kvalitet, samtidigt som vi systematiskt arbetar för att bevara natur- och kulturvärden samt främja biologisk mångfald.
- Genom kontinuerliga förbättringar möter vi kraven från kunder, om-

värld och anställda. Vi strävar efter en långsiktigt hög och jämn avkastning till stift och församlingar.

- Vi har en öppen attityd till att kyrkans marker kommer kultur- och friluftslivet till del.

Alla är välkomna att besöka våra kyrkoreservat

Att upprätta så kallade kyrkoreservat är kyrkans sätt att bevara värdefulla naturtyper.

Dessa områden är skiftande till karaktär och har avsatts av olika skäl, men de förenas av en gemensam nämnare – de rymmer alla värden av allmänt intresse och för kommande generationer. Hit är alla välkomna för rekreation, friluftsliv och för att upptäcka spännande och vackra naturmiljöer.

Idag ansvarar vi för inte mindre än 17 sådana reservat inom stiftets vidsträckta skogar – från Kottskogen med sina ädellövträd på Barkarö prästgård strax utanför Västerås till vildmarksområdet Bösjön norr om Mora. Vissa av de skyddade områdena ligger nära tätorter och är viktiga för friluftslivet, några utgör nyckelbiotoper för sällsynta arter och är därmed viktiga för den biologiska mångfalden. Andra har uppstått tack vare engagemang hos lokala församlingar som velat bevara särskilt gamla träd eller en plats med intressant historia.

För att värna biologisk mångfald och leva upp till certifieringen har stiftet rutiner för miljöhänsyn som följs vid varje skoglig åtgärd.

En ansevärd del, cirka sju procent eller 3 000 hektar av den produktiva skogsmarken, är undantagen från produktion. Det rör sig exempelvis om bäckraviner, gammal skog eller områden med rik förekomst av död ved.

230 hektar har fått status som kyrkoreservat, vilket innebär att miljöerna är skyddade och sköts med naturvårdande åtgärder. Vissa arealer inom stiftets marker är dessutom avsatta som naturreservat med lagligt skydd där länsstyrelsen svarar för skötsel och information.

Kyrkoreservaten finns till för naturen – och även för människors skull. Alla är hjärtligt välkomna att besöka våra reservat, några av dem presenterar vi närmare på följande sidor.

För att hitta våra kyrkoreservat – gå in på vårt hemsida: www.vasterasstift.nu

KYRKORESERVAT I VÄSTERÅS STIFT

NAMN	VAR?	HA
Hartjäm	Floda	4,1
Prästgårdsholmen	Grythyttan	1,2
Kärrängen	Frövi	3,7
Prästvallen	Orsa	4,1
Stingsberget	Ramnäs	13,3
Kyrkberget	Skinnskatteberg	5,4
Prostparken	Svärdsjö	3
Kottskogen	Barkarö	19,3
Starbo	Norrbärke	7,5
Galgbacken	Högfors	1,3
Hedmossen	Möklinta	6,8
Prästön	Möklinta	5,2
Märrpinbacken	Ramshyttan	0,6
Bösjön	Mora	4,3
Rostberget	Mora	8
Håkansboda	Ramsberg	93
Grästjåmsberget	Söderbärke	51

Kottskogen

– NYCKELBIOTOP OCH REKREATIONSOMRÅDE

Kottskogen – belägen i närheten av Barkarö kyrka strax sydväst om Västerås – är en holme av ädellövskog¹ i odlingslandskapet.

Med sitt fina bestånd av bland annat månghundraåriga ekar har området delvis utpekats som nyckelbiotop av Skogsstyrelsen. Det betyder att området är särskilt värdefullt för hotade växter och djur.

Skogens omfattande inslag av ek i olika åldrar och stadier av nedbrytning utgör en livsnödvändig men allt

ovanligare miljö för många insektsarter. I reservatets skötselplan läggs stor vikt vid att ekarna ska gynnas genom gallring samtidigt som ovanliga trädslag och ädla lövträd ska sparas. Vidare föreskrivs att hålträd av asp ska bevaras och att kantzoner mot kärr och surdråg liksom brynen ut mot odlingslandskapet ska lämnas intakta.

Området, som kännetecknas av stor artrikedom, sträcker sig över 19,3 hektar och genomkorsas av en strövstig som också används för ridning

av Barkarö Ridklubb, en levande del av lokalsamhället som hyr stallplatser för tolv hästar nära kyrkan.

Detta reservat är exempel på en av kyrkan skyddad skogsmiljö som ligger lättillgängligt nära en stor tätort. Året runt finner besökare sin väg hit, för att rida eller bara ströva genom skogsbrynets blommande slån på våren eller om hösten när nyponen lyser röda.

¹ Skog med några av följande trädslag: ek, alm, ask, lönn, lind, bok, avenbok och fågelbär.

Stingsberget

– GAMMAL TALLSKOG BLAND LAV OCH MOSSA

Söder om Ramnäs i Surahammars kommun ligger kyrkoreservatet Stingsberget intill Rövalls- och Stingsmossens naturreservat, också de kyrkans mark.

Den åttonde etappen av Bruksleden – vandringsleden genom Bergslagens djupa skogar och böljande terräng – går genom kyrkoreservatet. För den som vandrar norrut från Surahammars höjer sig det flacka landskapet några kilometer före Ramnäs, vid kanten av de vida mossarna. Här

reser sig Stingsberget, Mossarnas granar och fuktiga mark ersätts av lavdominerad hållmark med äldre tallskog, de äldsta träden av detta tåliga släkte är här över 200 år gamla. Här finns också grånade torrakor med spår av hackspett.

Från Stingsbergets högsta punkt 25 meter ovanför det omgivande landskapet är utsikten milsvid mot jordbrukslandskap och blånande skogar i fjärran. Här firar Ramnäs församling regelbundet friluftsguds-

tjänster på Kristi himmelsfärdsdag. En inventering av den lokala naturskyddsföreningen visar att området rymmer ett 70-tal olika lavar och mer än 50 arter av mossa. Särskilt ovanliga är dvärghedlav, skuggblåslav och råttsvansmossa.

Inom det 13,3 hektar stora reservatet finns även ett källområde med rik lundflora, lind och hassel. I området förekommer också nattskärran med sin egenartade skymningssång.

Grästjärnsberget och Rågfallsnedda

– FLERA OLIKA NATURTYPER

Cirka en halvmil väster om Söderbärke i Smedjebackens kommun ligger Grästjärnsberget kyrkoreservat. Detta är ett exempel på totalt 51 hektar skyddad natur- och skogsmiljö som är lite mer avsides belägen.

Reservatet består av två områden: den större delen på 40 hektar är en bergsrygg som sluttar vackert ner mot Grästjärnen. Här finns ett flertal olika naturtyper med en genomsnittsalder på cirka hundra år. De lite ovanligare arter man kan påträffa på Grästjärnsberget är bland annat tretåig hackspett, sparvuggla och en mängd mossor, lavar och trädtickor. I tjärnen häckar smålom.

En speciell naturvårdsåtgärd som utförts är att en del av området

brändes sommaren 2002 – för att förstärka förekomsten av arter som gynnas av bränder för sin fortlevnad, främst växter och vissa insekter.

Den andra delen av kyrkoreservatet på ett tiotal hektar bär det säregna namnet Rågfallsnedda, också det beläget i en sluttning, i detta fall ner mot en väg som leder mot naturreservatet Oppsveten. Också den marken var kyrklig innan staten tog över innehavet då reservatet bildades. Oppsveten är klassat som riksintresse för naturvården för sina rika slätterängars skull, sedan 1700-talet har detta ursprungligen kyrkliga torpställe hävdats genom slätter, jordbruk och bete.

Namnet Rågfallsnedda kan ha sin historiska förklaring i att man i äldre

tider sådde råg i askan efter svedjebränder på denna plats. Här finns en mäktigt imponerande samling högresta tallar och granar i en brant sluttning.

Grästjärnsbergets kyrkoreservat, inklusive Rågfallsnedda, når man enklast via landsvägen från Söderbärke mot Malingsbo, den väg som sedan passerar Oppsvetens naturreservat.

Kärrängen

– SKYDDADE SPÅR AV GENERATIONERS ODLARMÖDA

Ett kyrkoreservat med särskilt intressant historia är Kärrängen, som ligger strax norr om det lilla västmanländska samhället Frövi.

Detta har varit en boplatz för kyrkans arrendatorer i många generationer. Här kan man spåra rester av torpgrunder, odlingsrösen och köksträdgårdar, halvt överväxta av skymmande barrskog, och begrunda all den möda som lagts ner här under ett och ett halvt sekel i förgången tid.

I Kärrängen inledde arrendatorn Jonas Andersson en period av idog

odlarmöda år 1805, en period som avslutades med Karl Einar Eklund 1945. På en minnesskylt vid torpgrunden är alla 17 arrendatorer uppräknade och glimtar av livet som förr levdes i Kärrängen finns bevarade i hembygdsföreningens skrifter.

Bland dessa minnesfragment berättas det till exempel om när tre jättelika tallar fälldes 1926 för att användas till kölvirke för en präm som skulle byggas av ett varv i Otterbäcken vid Vänern. Syningsmännen hade letat länge i skogarna innan de fann virke med rätt mått. I Kärrängen fanns stockar på upp emot 13 meters längd

med en toppdiameter på sjutton tum (42 cm).

Detta 3,7 hektar stora reservat inrättades, liksom de flesta andra kyrkoreservat, på 1990-talet. Här skedde det på initiativ av kyrkorådet i Näsby. Men redan 1966 hade församlingen fredat några exceptionellt grova tallar på denna mark.

Området består idag dels av grovstammig tallskog, dels av odlings- och boplatzrester. I modern tid har församlingen emellanåt använt Kärrängens reservat för aktiviteter och ibland även hävdad de gamla ängs- och betesmarkerna.

Prostparken i Svärdsjö

– "SJUMILASKOG" MED TALLAR FRÅN 1600-TALET

Kyrkoreservatens namn visar ofta den nära kopplingen till kyrkan. Geografiskt ligger flera av dem nära bebyggelse. I Svärdsjö, Dalarna, är Prostparken belägen intill prostgården.

På Svärdsjöåsen i närheten av samhällets kyrka finns den tre hektar stora Prostparken – ett kyrkoreservat med unikt bestånd av mycket gamla, högresta tallar. Miljön har högt bevarandevärde, såväl för naturvården som lokalhistorien.

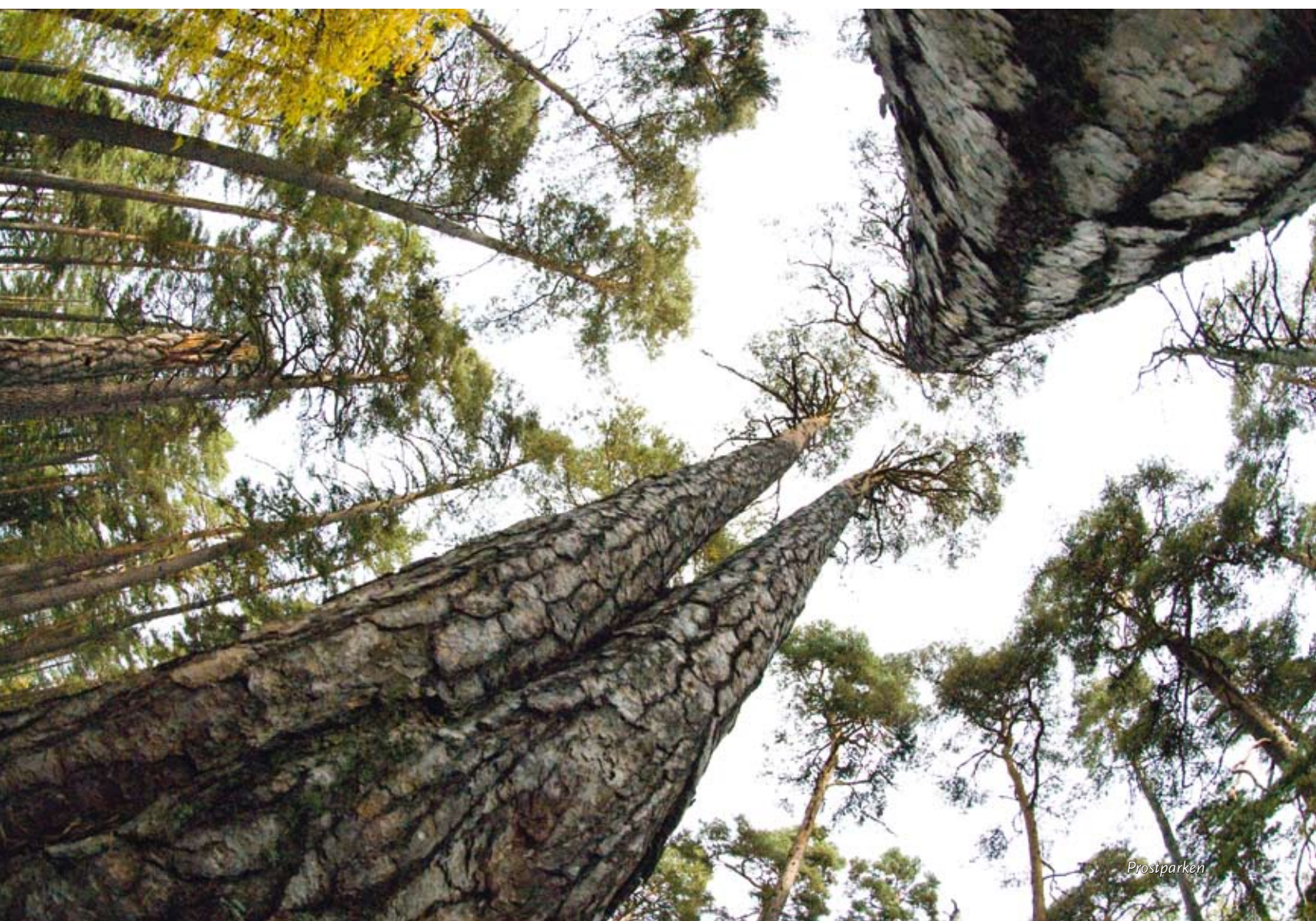
Peder Swart, biskop i Västerås stift och hovpredikant under Gustav Vasas

tid, skrev en välkänd krönika om kungens historia. Under sin flykt undan danskarna ska Gustav Vasa enligt denna krönika ha passerat Svärdsjö en dag 1520. De efterföljande danska knektarna sägs ha stannat vid nuvarande Prostparken och frågat en svärdsjöbo hur stor denna skog med sina gigantiska stammar var. – Sju eller tolv mil, löd svaret, och de danska soldaterna ska då ha gett upp sin illasinnade jakt och vänt om.

Historien om hur lokalbefolkningen fick dansken att tro att den lilla dungen i själva verket var början på

en sjumilaskog är kanske inte bara en skröna – om man betänker det imponerande intryck dagens bevarade tallar ger. Deras ålder sträcker sig inte riktigt så långt tillbaka som till Gustavs Vasas dagar, men nära nog. Vid en dendrokronologisk undersökning av ett dussintal träd 2006 befanns flera tallar vara från 1600- och 1700-talen. Den allra äldsta daterades till 1657!

De gamla tallarna utgör en viktig biotop för bland annat hackspettar. Några mindre vanliga trädtickor; grovticka och talticka, finns också här, liksom den sällsynta busken blåtry.

Bösjön

– DEL AV ETT VIDSTRÄCKT VILDMARKSOMRÅDE

Några mil rakt norr om Mora breder ett vidsträckt vildmarksområde ut sig kring den lilla sjön Bösjön.

Här finns den förmodligen vildaste natur som vi har på stiftets mark. Kyrkan har sedan hundratals år tillbaka ägt mark i detta höglänta område där terrängen bitvis påminner om fjällnära skog.

Av kyrkoarkivens dokument framgår att mark köptes i Bösjön redan år 1635 och lades till Mora sockens prästbords¹ fåbodar för att i ”evärderliga tider brukas, nyttas och behållas”.

De höga naturvärden som finns i markerna uppmärksammades tidigt. Redan på 1930-talet avsattes två mindre ”kyrkoreservat”, som senare ombildades till lagskyddade naturreservat. Dessa ingår numera i dagens vidsträckta naturreservat Näcksjövar-den som börjar strax norr om Bösjön. I det områdets södra del finns ett intressant bestånd av mycket gamla granar.

Det nuvarande kyrkoreservatet Bösjön är 4,3 hektar stort och ligger en knapp kilometer väster om sjön. Tack vare sina gamla barrträd, främst gran, är området klassat som nyckelbiotop av Skogsstyrelsen. Reservatet kännetecknas av ett mosaikartat landskap

med omväxlande skog och myr. Vandringsstigen hit löper över både gungande myr och skogsstråk med fastare mark.

Den som rör sig en bit norrut från reservatet finner påtagliga spår av gångna tider: De finns vid den så kallade Vilmyren, där vallkullorna fick ta igen sig en stund på väg ut eller hem med sina betande djur. Här har kullorna ristat in sina namn och årtal från flydda sekler på några av träden – i märklig svårtydd skrift där det latinska alfabetet blandats med gamla dalrunor.

¹ Prästbord: medel, oftast avkastning av jordegendom, som skulle försörja sockenprästen.

- **Skogsbruksplaner**
- **GIS-verktyg (GIS = Geografiska informationssystem, GPS m.m.)**
- **Datasupport**

Per Persson Data och Skog

Box 128, 183 22 Täby • Gatuadress: Hörnåkersvägen 10 • Telefon: 08-506 372 30
Mobil: 070-64 15 808 • E-post: per.wiman@swipnet.se

023-302 19 • 070-609 65 94

Näs Herrgård, Hosjöjungfrustigen 6, Falun
info@sylvaskog.com • www.sylvaskog.se

RÖJNINGSKAMPANJ!

JUST
NU

Alla som tecknar röjningskontrakt
erhåller ett rabattkort
gällande 1 år på 10% vid köp hos
Sylva Forest (f.d. Skogmabutiken)

*Vi utför all slags röjning och
plantering inom hela Mellansverige*

Ett serviceinriktat
skogsvårdsföretag.

Röjning och plantering -
din investering för framtiden

SYLVA SKOG AB, DISTRIKTETS
ÅTERFÖRSÄLJARE FÖR ASPEN
PRODUKTER. VI HAR MYCKET
KONKURRENSKRAFTIGA PRISER
PÅ ALKYLATBENSIN. BENSIN
SÄLJS VIA VÅR ÅTERFÖRSÄLJARE,
SYLVA FOREST-BUTIKEN, FALUN

ASPEN

023-108 80

Bergmästaregatan 11, Falun
butikens@sylvaforest.com • www.sylvaforest.se

BRA PRISER!

Vad sägs om
röjsågs klingor Sylva Forest för 94:-
Huggarjacka för 475:-

NYA
JAKT-
KLÄDER

Vi breddar ständigt vårt utbud med nya
produkter till konkurrenskraftiga priser!
Just nu har vi nya jaktkläder.

Kom in på en fika och prata med
våra duktiga butiksäljare!

ÖPPETTIDER:
mån-fre 8-17
lör-sön stängt

Kyrkoreservat för natur och människa

Kyrkoreservaten är kyrkans eget sätt att bevara värdefulla naturtyper och att skydda den biologiska mångfalden. Västerås stift äger nästan 50 000 hektar skog i Västmanland, Närke och Dalarna. Av dessa är omkring 3 000 hektar skyddade av naturvårdsskäl. En del av denna areal, sammanlagt 230 hektar, har fått status som kyrkoreservat.

En av huvuduppgifterna för oss som arbetar på Västerås stift Skog AB är att värna om skogslandskapets mångfald, flora och fauna.

Besök gärna vår hemsida för mer information!

WWW.VASTERASSTIFT.NU

VÄSTERÅS STIFT SKOG AB
OLBERGAVÄGEN 15
734 92 HALLSTAHAMMAR
TEL: 0220-290 07
FAX: 0220-290 01
WWW.VASTERASSTIFT.NU

Återväxtpaket

Vi erbjuder en helhetslösning

Markberedning • plantor • plantering

SkogsElit
MED FOCUS PÅ TILLVÄXT

Erik 0250-41900 • www.skogselit.se

VÄSTANFORS GRUS AB

Vi utför grogrund för ny skog med markberedningsmetoder harv och högläggning. Västerås Stift Skog AB är en av våra större samarbetspartners.

Box 84, 737 22 Fagersta
Tel: 0223-157 80 Mobil 070-370 12 28

” DET RÄTTA VIRKET

VSV är ett logistikföretag som jobbar med skogliga tjänster. Det är till exempel virkestransporter, avverkning, biobränslehantering, terminalhantering och administration.

Läs mer om oss och vad vi kan göra för dig på vsv.se

Effektivt och miljövänligt!

Svenska Skogsplantor lanserar ett nytt beläggningsskydd för att skydda skogsplantor mot snytbagge. Skyddet heter Conniflex och kan liknas vid en skyddsväst av lim och sand.

Conniflex innehåller inga insektsdödande kemikalier men har lika stor skyddseffekt.

Med ett tvåårigt skydd behövs bara en behandling. Ett klokt val för dig och din skog!

Kontakta oss för mera information om plantor och förnyringstjänster.

Tel 0771-355 355 www.skogsplantor.se

 SVENSKA
SKOGSPLANTOR